

Research Article

DEVELOPMENT OF THE PROFESSIONAL TEACHER SPIRITUALITY SCALE

การพัฒนาแบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครูมืออาชีพ

Received: November 30, 2023

Revised: March 12, 2024

Accepted: March 21, 2024

Namthip Ongardwanich^{1*} and Thirasak Uppamaithichai²

น้ำทิพย์ องอาจวานิชย์^{1*} และธีรศักดิ์ อุปไมยอริชัย²

^{1,2}Faculty of Education, Naresuan University, Phitsanulok 65000, Thailand

^{1,2}คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

*Corresponding Author, E-mail: namthipo@nu.ac.th

Abstract

This study aimed to 1) develop the spirituality of being teachers professional; 2) develop and verify the quality of the spirituality of being teachers professional measure; and 3) identify the meaning of the scores acquired from the measure. The sample group included teachers from Office of the Basic Education Commission (OBEC) via Multi-stage Sampling. The tools for the study were semi-structural interview form and the spirituality of being teachers professional measure. Data were analysed by using content analysis and confirmatory factor analysis (CFA). The results of the study revealed that the spirituality of being teachers professional included 4 elements: 1) love and trust in the career, 2) learning contents, 3) best practice model, and 4) sympathy for students. The CFA result indicated that the model of the spirituality of being teachers professional related to empirical data. Scale has discrimination ranging from 0.583 to 0.729 and reliability was 0.88. The overall development of meaning identification of the scores acquired from the measure have got raw score between 41 – 185, with T-score from 15.42 – 79.98 ($P_{0.03} - P_{99.86}$).

Keywords: Spirituality, Teachers Professional, Behavioral Event Interview

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนารูปแบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครูมืออาชีพ 2) พัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครูมืออาชีพ 3) สร้างเกณฑ์การแปลความหมายคะแนนที่ได้จากแบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครูมืออาชีพ กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) จากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งโครงสร้าง และแบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครูมืออาชีพ ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์โดยการวิเคราะห์เนื้อหา และตรวจสอบความตรงเชิงทฤษฎีโดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ผลการวิจัย พบว่า จิตวิญญาณความเป็นครูมืออาชีพ ประกอบไปด้วย 4 องค์ประกอบ คือ

1) รักและศรัทธาในอาชีพครู 2) แบบอย่างการเรียนรู้ 3) แบบอย่างครูดี 4) การอาทรศิษย์ การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน บ่งชี้ว่าโมเดลการวัดจิตวิญญาณความเป็นครูมีอาชีพ มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ แบบวัดมีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.58 ถึง 0.73 และค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.88 การพัฒนาเกณฑ์การแปลความหมายของคะแนนจิตวิญญาณความเป็นครูมีอาชีพ โดยรวม มีคะแนนดิบอยู่ระหว่าง 41 - 185 มีช่วงคะแนนที่ ตั้งแต่ 15.42 ถึง 79.98 ($P_{0.03} - P_{99.86}$)

คำสำคัญ: จิตวิญญาณ ครูมีอาชีพ การสัมภาษณ์เชิงพฤติกรรม

บทนำ (Introduction)

วิชาชีพครูถือเป็นวิชาชีพชั้นสูงที่มีความสำคัญและเป็นกลไกหลักในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้แก่ ประเทศชาติ ผู้ประกอบวิชาชีพจะต้องใช้องค์ความรู้ในสาขาวิชาเฉพาะ และวิชาชีพครูร่วมกับคุณลักษณะความ เป็นครูที่สะท้อนการเป็นผู้มี จิตวิญญาณความเป็นครู จึงจะสามารถส่งมอบศิษย์ให้เป็นคนดี คนเก่ง มี ความสุขและใฝ่เรียนรู้ตลอดชีวิต รวมทั้งสร้างเสริม ให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาคุณลักษณะตามที่สังคมต้องการได้ อย่างเต็มศักยภาพของผู้เรียนแต่ละบุคคล (Grant, 2019) อาชีพครูเป็น อาชีพที่ทำงานกับคนเพื่อพัฒนาหรือยกระดับศักยภาพและสภาพจิตของคน การสร้างคนดี คนที่มีลักษณะพึงประสงค์ จำเป็นต้องมี แบบอย่าง (Model) ที่ดี ต้องใช้เวลาหล่อหลอม ปรับแต่งยาวนานต่อเนื่อง ด้วยจิตที่มุ่งมั่นอดทน ไม่ละทิ้งอุดมการณ์ หรือหน้าที่ใน การพัฒนาศิษย์ ด้วยเหตุดังกล่าวครูมีอาชีพจึงต้องเป็นมืออาชีพทั้งด้านวิชาการและด้านการปฏิบัติหน้าที่ด้วยจิตวิญญาณในอันที่ จะพัฒนาศิษย์อย่างรอบด้าน เพื่อให้เป็นคนดี คนเก่ง และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข การที่จะเป็นครูมืออาชีพนั้น ใจหรือ จิตและวิญญาณ จะต้องมาเป็นอันดับแรก เมื่อมีใจให้กับงานสอน งานพัฒนานักเรียน ก็จะเกิดความรัก ความศรัทธาและการยึดมั่น ในอุดมการณ์แห่งวิชาชีพ การพัฒนาดนเองอย่างต่อเนื่องให้มีความรู้และทักษะในการสอน ประพฤติตัวดี เป็นแบบอย่างที่ดี เอาใจ ใส่ดูแลและหวังดีต่อศิษย์ การปฏิบัติ ดังกล่าวเรียกได้ว่าการปฏิบัติด้วยจิตวิญญาณความเป็นครู เป็นที่ทราบกันดีว่าการปฏิบัติ หน้าที่ด้วยใจ ด้วยจิตและวิญญาณจะทำให้เกิดความตระหนักและมุ่งมั่น ทุ่มเทในการทำงาน พยายามรักษา เกียรติและศักดิ์ศรีแห่ง ตนและวิชาชีพ (Chalaktong, 2016) ซึ่งสอดคล้องกับ Photiwat (2011) ที่ว่าสมรรถนะที่สำคัญของครูมีอาชีพคือความศรัทธา ในวิชาชีพครู การมีความสุขในการสอน การมุ่งมั่นพัฒนาดนเองและ การแสวงหาความรู้ใหม่อยู่เสมอ ดังนั้นจิตวิญญาณความเป็นครู จึงเป็นคุณลักษณะสำคัญของครูมีอาชีพ

จากการทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทำให้เห็นว่า การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับจิตวิญญาณความเป็นครูยังมีข้อจำกัดทั้ง ในแง่วิธีวิทยาในการศึกษาวิจัยและกลุ่มตัวอย่างที่การศึกษานั้นยังไม่ปรากฏว่ามีศึกษาจากกลุ่มครูอย่างเฉพาะเจาะจง จึงทำ ให้ข้อมูลจากการศึกษานั้นยังไม่เพียงพอที่จะอธิบายถึงจิตวิญญาณของครูซึ่งมีเป็นนามธรรมสูง ซับซ้อน และกว้างขวางได้ ทั้งหมด งานวิจัยส่วนใหญ่มีการจัดองค์ประกอบของจิตวิญญาณความเป็นครูที่มีจำนวนแตกต่างกัน ตั้งแต่ 4-8 องค์ประกอบ ซึ่งมา จากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบวัดและมีการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน เช่น ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ปัจจุบันยัง ไม่มีการระบุที่แน่ชัดว่าจิตวิญญาณความเป็นครูควรประกอบด้วยคุณลักษณะหรือบทบาทใดบ้างทำให้การพัฒนาครูนั้นขาดแนวทาง ที่ชัดเจน

อนึ่ง เทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก สามารถทำได้หลายวิธีการ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม เป็นต้น แต่เทคนิคหนึ่งที่ได้รับการยอมรับว่าจะทำให้ได้ข้อมูลที่ละเอียดลึกซึ้งและถูกต้องตามสภาพความเป็นจริง นั้นคือ เทคนิคการสัมภาษณ์เชิงพฤติกรรม (behavioral event interview technique) ซึ่งเป็นเทคนิคในการสัมภาษณ์ ที่ประกอบด้วยเทคนิควิธีการสำคัญ 3 วิธี คือการกลับคืนสู่บริบทเดิม (context reinstatement) เป็นการนึกทบทวนเกี่ยวกับ สิ่งแวดล้อมในช่วงเวลาและเหตุการณ์ที่เคยได้ประสบมา ซึ่งจะทำให้สามารถพูดเล่าเรื่องราวต่างๆ ออกมาได้ เมื่อนึกย้อนกลับไปสู่ บริบทเดิม การบันทึกทุกสิ่ง (report everything) เป็นการขอให้ผู้ถูกสัมภาษณ์บอกเล่าทุกสิ่งอย่าง โดยไม่ตัดสิ่งที่ไม่เกี่ยวข้อง

ออกไป ซึ่งจะทำให้ได้ข้อมูลเพิ่มขึ้น เทคนิคนี้อาจจะช่วยเพิ่มสาระข้อมูลที่มีความสำคัญ ซึ่งสามารถใช้ร่วมกับรายละเอียดอื่นๆ ได้ และการถามคำถามที่สอดคล้องในแนวเดียวกัน (compatible questioning) เป็นการพยายามให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ได้คิดทบทวนจากการเริ่มต้นเหตุการณ์ในจุดเริ่มที่แตกต่างกัน โดยการกระตุ้นให้คิดทบทวนในลำดับเหตุการณ์ที่หลากหลายแตกต่างไปจากเดิม ซึ่งอาจจะทำให้ได้ข้อมูลใหม่ๆ ที่ไม่ได้กล่าวถึงในการสัมภาษณ์ช่วงแรก ด้วยเทคนิคการสัมภาษณ์เชิงพฤติกรรม จะส่งผลให้ได้ข้อมูลที่มีความละเอียด ถูกต้องตามสภาพความเป็นจริงเพิ่มมากขึ้น (Geiselman & Fisher, as cited in Suebwonglee, 2011; Paulo, et al., 2016)

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจในการพัฒนาแบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครูมืออาชีพ โดยจะเกิดจากการสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีต่างๆ เพื่อพัฒนารอบแนวคิดในการวิจัยโดยใช้เทคนิคการสัมภาษณ์เชิงพฤติกรรม (behavioral event interview technique) ในการสืบค้นข้อมูลเชิงคุณภาพสำหรับค้นหาคำประกอบและตัวชี้วัดจิตวิญญาณความเป็นครูมืออาชีพ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาเป็นแบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครูมืออาชีพ โดยสามารถนำสารสนเทศดังกล่าวไปวางแผนผลิตและพัฒนาครู ให้เป็นบุคลากรที่มีคุณภาพ สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพตามความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาแห่งชาติได้ต่อไป

วัตถุประสงค์ (Objectives)

1. เพื่อพัฒนาองค์ประกอบจิตวิญญาณความเป็นครูมืออาชีพ
2. เพื่อพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครูมืออาชีพ
3. เพื่อสร้างเกณฑ์การแปลความหมายคะแนนที่ได้จากแบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครูมืออาชีพ

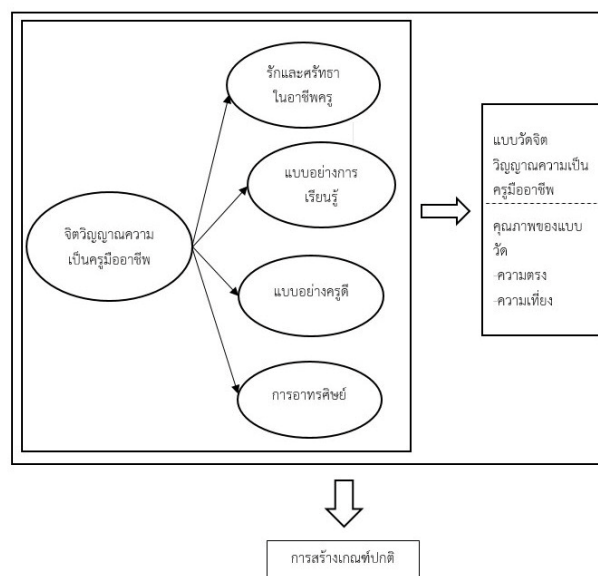
กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

จากการพัฒนาแบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครูมืออาชีพ ประกอบไปด้วย 4 องค์ประกอบ คือ 1) รักและศรัทธาในอาชีพครู 2) แบบอย่างการเรียนรู้ 3) แบบอย่างครูดี 4) การอาทศิษย์ กรอบแนวคิดการวิจัยแสดง ดัง Figure 1

Figure 1

Conceptual Framework

กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย (Methodology)

วิธีดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน มีรายละเอียดและการดำเนินการดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์องค์ประกอบของจิตวิญญาณความเป็นครูมืออาชีพ มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยทบทวนและศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับความหมาย แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับจิตวิญญาณความเป็นครูมืออาชีพ
2. การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญโดยเทคนิคการสัมภาษณ์เชิงพฤติกรรม การวิจัยในขั้นตอนนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้รายละเอียดเกี่ยวกับพฤติกรรมชีวิตจิตวิญญาณความเป็นครูมืออาชีพ ผู้เชี่ยวชาญที่ผู้วิจัยสัมภาษณ์ประกอบด้วย ครูดีเด่น มีคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณของความเป็นครู เป็นที่ยอมรับของบุคคลอื่น โดยพิจารณาเลือกผู้เชี่ยวชาญแบบเจาะจงจำนวน 5 ท่าน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งโครงสร้าง (semi structural) ข้อคำถามสร้างโดยใช้เทคนิคการสัมภาษณ์เชิงพฤติกรรม เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการพัฒนาองค์ประกอบจากกรอบแนวคิดเบื้องต้นแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ และตอนที่ 2 แนวทางและประเด็นการสัมภาษณ์เชิงพฤติกรรม ตัวอย่างการใช้เทคนิคการสัมภาษณ์เชิงพฤติกรรม แสดงใน Table 1

Table 1
Behavioral interview techniques
ตัวอย่างการใช้เทคนิคการสัมภาษณ์เชิงพฤติกรรม

ขั้นตอน	การปฏิบัติ	ผลที่ได้
ขั้นนำและอธิบาย	ผู้วิจัยกล่าวทักทาย แนะนำตัว และแจ้งวัตถุประสงค์การสัมภาษณ์	ผู้ให้สัมภาษณ์เข้าใจวัตถุประสงค์การสัมภาษณ์ และพร้อมให้สัมภาษณ์
ขั้นบรรยายงาน	ผู้วิจัยให้ผู้ให้สัมภาษณ์เล่าว่ามีประสบการณ์การเป็นครูมืออาชีพเรื่องใดบ้าง	ผู้วิจัยทราบประสบการณ์การเป็นครูมืออาชีพโดยรวมของผู้ให้สัมภาษณ์
ขั้นเหตุการณ์เชิงพฤติกรรม	ผู้วิจัยใช้ข้อคำถามโดยอาศัยเทคนิค STAR จำนวน 8 ข้อ	ผู้ให้สัมภาษณ์บรรยายพฤติกรรมหรือเหตุการณ์การเป็นครูมืออาชีพอย่างละเอียด ทำให้สามารถนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบจากพฤติกรรมของผู้ให้สัมภาษณ์
ขั้นลักษณะที่จำเป็นในงาน	ผู้วิจัยสอบถามผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะที่สำคัญของการเป็นครูมืออาชีพ	ระบุคุณลักษณะของครูมืออาชีพได้
ขั้นสรุป	ผู้วิจัยสรุปการสัมภาษณ์ตรวจสอบคำตอบและกล่าวขอบคุณผู้ให้ข้อมูล	เป็นการตรวจสอบความถูกต้อง และสร้างบรรยากาศผ่อนคลายหลังจากการสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) โดยจัดทำดัชนีข้อมูลและสรุปข้อมูลเพื่อระบุองค์ประกอบจิตวิญญาณความเป็นครูมืออาชีพ

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครูมืออาชีพ

ตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองคุณภาพแบบวัด ได้แก่ ครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เนื่องจากการวิจัยในครั้งนี้ใช้สถิติการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (confirmatory factor analysis หรือ CFA) ผู้วิจัยได้ทำการสุ่มครูเพื่อเป็นตัวอย่างในงานวิจัย โดย Hair (2010) ได้เสนอว่าตัวอย่างในการวิจัยที่เหมาะสม คือ 20 เท่าของจำนวนตัวแปร หรือถ้าเป็นการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ตัวแปรสังเกตได้มีค่าการร่วม (communality) น้อยกว่า 0.50 ควรมีขนาดตัวอย่างมากกว่า 500 คนขึ้นไป ผู้วิจัยจึงเพิ่มขนาดตัวอย่างจากการส่งแบบวัดและได้กลับมาจำนวน 847 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครูมืออาชีพ แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบ และตอนที่ 2 แบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครูมืออาชีพ มีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า 5 ระดับ โดยให้ผู้ตอบเลือกระดับที่ตรงกับพฤติกรรมของตนเอง 5 ระดับ จากมากที่สุดถึงน้อยที่สุด จำนวน 37 ข้อ

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. นำข้อมูลคุณลักษณะของครูมืออาชีพที่ได้จากการสัมภาษณ์ในระยะที่ 1 มากำหนดประเด็น และจำนวนข้อคำถามเพื่อสร้างแบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครูมืออาชีพ

2. ตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของเครื่องมือ โดยการนำแบบวัดไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ความครอบคลุมและความชัดเจนของภาษา ซึ่งตรวจสอบโดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง (Index of item objective congruence: IOC) เกณฑ์ที่ใช้ในการตัดสินคือ ค่าดัชนีความสอดคล้องที่คำนวณได้ต้องมีค่ามากกว่า 0.50 จึงจะตัดสินว่าข้อคำถามนั้นสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการวัด (Kanjawasi, 2013) มีการให้คะแนน คือ 1, 0, -1 โดยแต่ละระดับมีความหมาย ดังนี้

+1 หมายถึง ข้อคำถามถูกต้องและสอดคล้องกับนิยามตัวแปร

0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับนิยามตัวแปร

-1 หมายถึง ข้อคำถามไม่ถูกต้อง และไม่สอดคล้องกับนิยามตัวแปร

ซึ่งผลการตรวจสอบ IOC ของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน พบว่า แบบวัดที่ร่างไว้ทั้ง 41 ข้อ นั้น มีค่า IOC น้อยกว่า 0.5 จำนวน 4 ข้อ ส่วนข้อที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไปนั้นมีจำนวนทั้งสิ้น 37 ข้อ ซึ่งข้อที่มีค่า IOC น้อยกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้นั้นผู้วิจัยจะไม่นำไปใส่ในแบบวัดฉบับทดลองใช้

3. คัดเลือกข้อคำถามที่ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด จากนั้นปรับปรุงข้อคำถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ และจัดทำแบบวัดฉบับทดลองใช้ 1 ฉบับ ซึ่งบรรจุคำชี้แจงและข้อคำถามไว้ทั้งสิ้น 37 ข้อ

4. นำเครื่องมือที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับครู จำนวน 44 คน เพื่อตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยการวิเคราะห์ค่าความเที่ยงและอำนาจจำแนก ด้วยสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient)

5. ตรวจสอบความตรงเชิงทฤษฎีโดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (confirmatory factor analysis หรือ CFA)

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. คำนวณค่าอำนาจจำแนกรายข้อด้วยวิธีการหาค่าสหสัมพันธ์ของคะแนนรวมกับการตอบคำถามข้อนั้น (Item-Total Correlation) และหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัค (Cronbach's alpha coefficient)

2. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation coefficient) ระหว่างตัวแปร เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของเมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่จะนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบ ถ้าการทดสอบค่าสถิติ Bartlett's Test of Sphericity มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 แสดงว่าเมทริกซ์สหสัมพันธ์ที่ได้ไม่เป็นเมทริกซ์เอกลักษณะตัวแปรต่างๆ มีความสัมพันธ์กัน สามารถนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบได้ และค่าดัชนี Kaiser-Meyer-Olkin Measures of Sampling adequacy (KMO) ต้องมีค่ามากกว่า 0.50 และเข้าใกล้ 1 ข้อมูลจึงเหมาะสมที่จะใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Wanichbancha, 2001) การวิเคราะห์ใช้โปรแกรม R

3. ตรวจสอบความตรงเชิงทฤษฎีโดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (confirmatory factor analysis หรือ CFA) เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงทฤษฎี

ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนาเกณฑ์การแปลความหมายของคะแนนจิตวิญญาณความเป็นครูมืออาชีพ

ประชากรและตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) จากทั่วประเทศ จำนวน 388,694 คน

ตัวอย่าง

1. สุ่มจังหวัดที่เป็นตัวแทนของแต่ละภาคจากทั้งหมด 4 ภาค ภาคละ 4 จังหวัด รวมเป็น 16 จังหวัด ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) โดยใช้โปรแกรม R

2. สุ่มโรงเรียนที่ต้องการจากแต่ละจังหวัดที่สุ่มได้ จังหวัดละ 4 โรงเรียน ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) โดยใช้โปรแกรม R (ใช้หลักการเช่นเดียวกับการสุ่มจังหวัด)

3. สุ่มครูในแต่ละโรงเรียน รวมแบบวัดทั้งหมด 1,716 ฉบับ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์เกณฑ์ปกติของจิตวิญญาณความเป็นครูมืออาชีพโดยคำนวณค่าเปอร์เซ็นต์ไทล์และคะแนนที่ปกติ (normalized T-score) การวิเคราะห์ส่วนนี้ใช้โปรแกรม Microsoft Office Excel

ผลการวิจัย (Results)

ตอนที่ 1 ผลการสังเคราะห์องค์ประกอบของจิตวิญญาณความเป็นครูมืออาชีพ ประกอบไปด้วย 4 องค์ประกอบ คือ

1) รักและศรัทธาในอาชีพครู 2) แบบอย่างการเรียนรู้ 3) แบบอย่างครูดี 4) การอาทรศิษย์ กำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการในการวัดจิตวิญญาณความเป็นครูมืออาชีพ ดัง Table 2

Table 2

Workshop definition to professional teacher spirituality scale

นิยามเชิงปฏิบัติการในการวัดจิตวิญญาณความเป็นครูมืออาชีพ

องค์ประกอบที่มุ่งวัด	พฤติกรรมบ่งชี้	ข้อคำถาม (ข้อ)
ความรักและศรัทธาในวิชาชีพครู	สิ่งที่ทำด้วยความสุข ความเต็มใจ รับผิดชอบในหน้าที่หรือต่อบทบาทที่ต้องรับผิดชอบ มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพครู มีใจรักความเป็นครู มีความมุ่งมั่นที่จะแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น รักความก้าวหน้า และมีความภาคภูมิใจ ขยันหมั่นเพียรในการทำงานตามบทบาทหน้าที่	7 a1-a7
แบบอย่างการเรียนรู้	ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ให้บรรลุเป้าหมาย โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและเน้นที่กระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนให้มีทักษะ ความรู้ ความสามารถ ส่งเสริมให้นักเรียนได้เริ่มศึกษาตามความถนัดหรือความสนใจ สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง และสามารถสร้างนวัตกรรมได้ สามารถเลือกเทคนิควิธีที่น่าสนใจมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และสามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนได้ การให้ผลสะท้อนกลับเชิงบวกแก่นักเรียนเกี่ยวกับผลงานหรือชิ้นงานที่นักเรียนสร้างขึ้น	11 b1-b11
แบบอย่างครูดี	การปฏิบัติตนที่เหมาะสมกับความเป็นครูทั้งด้านส่วนตัว และครอบครัวตามหลักจรรยาบรรณวิชาชีพครู มีคุณธรรมจริยธรรมเชื่อมั่นในการประกอบคุณความดี และละอายต่อบาป ไม่ชักนำนักเรียนไปในทางที่เสื่อมเสีย มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีของชาติ เป็นที่ยอมรับของนักเรียน เพื่อนครู และชุมชน	9 c1-c9
อาหารศิษย์	ครูมีความรู้สึกที่ดีกับศิษย์ พร้อมช่วยเหลือให้ศิษย์ได้มีความเจริญก้าวหน้าอย่างเต็มตามศักยภาพในทุก ๆ ด้าน เป็นครูถือได้ว่า ศิษย์คือตัวแทนของครูด้วย หรืออาจจะเปรียบเทียบกับว่าศิษย์คือกระจกเงา	10 d1-d10
รวม		37

ตอนที่ 2 ผลการพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครูมืออาชีพ

การตรวจสอบความเที่ยงและอำนาจจำแนก

การตรวจสอบความเที่ยงและอำนาจจำแนกของแบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครูมืออาชีพ โดยการสุ่มตัวอย่าง จำนวน 5% จากข้อมูลทั้งหมด 847 คน คิดเป็นจำนวนตัวอย่าง 44 คน โดยใช้แพ็คเกจ psych ของโปรแกรม R เพื่อคำนวณค่าอำนาจจำแนกรายข้อด้วยวิธีการหาค่าสหสัมพันธ์ของคะแนนรวมกับการตอบคำถามข้อนั้น (Item-total correlation) และหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัค (Cronbach's alpha coefficient) พบว่า ค่าอำนาจจำแนกของข้อคำถามในแบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครูมืออาชีพ มีค่าตั้งแต่ 0.58 ถึง 0.73 ซึ่งมีค่ามากกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำคือ 0.20 ทุกข้อ และเมื่อตรวจสอบค่าความเที่ยงของแต่ละองค์ประกอบ พบว่า แบบวัดย่อยในแต่ละคุณองค์ประกอบมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach's alpha) มากกว่า 0.80 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่สูง เมื่อเรียงตามลำดับมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาจากมากไปน้อยของแบบวัดย่อยในแต่ละองค์ประกอบมีรายละเอียดดังนี้ ด้านอาหารศิษย์ (0.89) แบบอย่างครูดี (0.89) แบบอย่างการเรียนรู้ (0.88) และด้านความรักและศรัทธาในอาชีพครู (0.86) ตามลำดับ

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง

การตรวจสอบความเหมาะสมของข้อมูลก่อนการวิเคราะห์องค์ประกอบ ด้วย Bartlett's Test of Sphericity และ Kaiser-Meyer-Olkin พบว่า ค่า Kaiser-Meyer-Olkin เท่ากับ 0.97 ซึ่งมากกว่า 0.50 สามารถสรุปได้ว่า ข้อมูลจากการตอบแบบวัดมีความเหมาะสมและสามารถนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบได้ และค่าประมาณของสถิติ Chi-Square เท่ากับ 11756.91 ที่ df (666) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สรุปได้ว่า ตัวแปรสังเกตได้ทั้ง 37 ตัว มีความสัมพันธ์กันและสามารถนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบได้

สำหรับการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันผู้วิจัยใช้เกณฑ์ในการพิจารณาความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดล (model fit) หรือดัชนีที่บ่งบอกภาวะการอุปสมิต (goodness of fit indices) ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบอันดับที่สอง พบว่า 1) ค่าไค-สแควร์ χ^2/df เท่ากับ 1.01 2) ค่า CFI เท่ากับ 0.99 3) ค่า TFI เท่ากับ 0.99 4) ค่า RMSEA เท่ากับ 0.00 และ 5) ค่า SRMR เท่ากับ 0.02 ดัชนีทั้ง 5 ตัวมีแนวโน้มไปในทิศทางเดียวกันและเป็นไปตามเกณฑ์ที่กล่าวมา (Bentler & Bonett, 1980; Saris, Satorra & van der Veld, 2009; Joreskog & Sorbom, 1993) จึงบ่งชี้ว่าโครงสร้างทางทฤษฎีที่ผู้วิจัยตั้งสมมติฐานมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังแสดงผลการวิเคราะห์ใน Table 3 และ Figure 2

Table 3

The suitability index value of the second-ranked confirmatory element analysis model

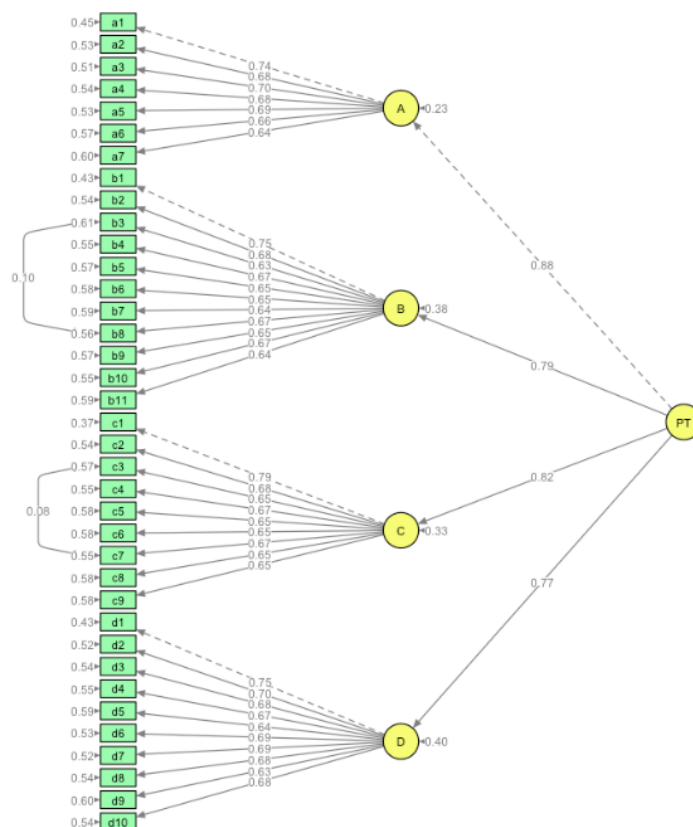
ค่าดัชนีความเหมาะสมของโมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง

ดัชนีบ่งชี้ความเหมาะสมพอดี	ค่าดัชนี	เกณฑ์	ผลบ่งชี้
1. ค่าสถิติไค-สแควร์ / df (636.065/627)	1.10	น้อยกว่า 3	เหมาะสม
2. ดัชนีวัดระดับความเหมาะสมพอดีเชิงเปรียบเทียบ (CFI)	0.99	CFI > 0.90	เหมาะสม
3. ดัชนี Tucker-Lewis (TLI)	0.99	TLI > 0.90	เหมาะสม
4. ดัชนีรากของกำลังสองเฉลี่ยของความคลาดเคลื่อนเฉลี่ย (RMSEA)	0.00	RMSEA < 0.06	เหมาะสม
5. ดัชนีรากของกำลังสองเฉลี่ยของเศษในรูปคะแนนมาตรฐาน (SRMR)	0.02	SRMR < 0.08	เหมาะสม

Figure 2

Second-order confirmatory element analysis model

โมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง

ตอนที่ 3 ผลการพัฒนาเกณฑ์การแปลความหมายของคะแนนจิตวิญญาณความเป็นครูมืออาชีพ

เกณฑ์ปกติของคะแนนจิตวิญญาณความเป็นครูมืออาชีพโดยรวมและแต่ละด้านของครู ซึ่งแปลงเป็นคะแนนเปอร์เซ็นต์ไทล์ (percentile rank) และคะแนนทีปกติ (normalized T score) ในระดับชาติ ได้ผลดังนี้

จิตวิญญาณความเป็นครูมืออาชีพโดยรวม มีคะแนนดิบอยู่ระหว่าง 41 - 185 มีช่วงคะแนนที่ ตั้งแต่ 15.42 ถึง 79.98 ($P_{0.03} - P_{99.86}$) เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน โดยความรักและศรัทธาในอาชีพครู มีคะแนนดิบอยู่ระหว่าง 7 - 35 มีช่วงคะแนนที่ ตั้งแต่ 19.35 ถึง 74.40 ($P_{0.11} - P_{99.27}$) ส่วนแบบอย่างการเรียนรู้ มีคะแนนดิบอยู่ระหว่าง 11 - 55 มีช่วงคะแนนที่ ตั้งแต่ 26.22 ถึง 78.14 ($P_{0.87} - P_{99.76}$) สำหรับแบบอย่างครูดีมีคะแนนดิบอยู่ระหว่าง 19 - 45 มีช่วงคะแนนที่ ตั้งแต่ 15.42 ถึง 78.14 ($P_{0.03} - P_{99.76}$) และอาทศิษย์มีคะแนนดิบอยู่ระหว่าง 10 - 50 มีช่วงคะแนนที่ ตั้งแต่ 19.35 ถึง 80.65 ($P_{0.11} - P_{99.89}$)

ผู้วิจัยได้แบ่งเกณฑ์การแปลผลจิตวิญญาณความเป็นครูมืออาชีพออกเป็น 4 ระดับตามหลักการแบ่งเกณฑ์ที่น่าเชื่อถือ ใช้เปอร์เซ็นต์ไทล์ 25 (หรือควอไทล์ 1), เปอร์เซ็นต์ไทล์ 50 (หรือควอไทล์ 2) และเปอร์เซ็นต์ไทล์ 75 (หรือควอไทล์ 3) เป็นเกณฑ์ ในการแบ่งช่วงคะแนน (Clark-Carter, 2005) สามารถแบ่งช่วงคะแนน ได้ดังนี้

เปอร์เซ็นต์ไทล์ 75.00 ขึ้นไป หมายถึง มีจิตวิญญาณความเป็นครูมืออาชีพ อยู่ในระดับสูง

เปอร์เซ็นต์ไทล์ 50.00 – เปอร์เซ็นต์ไทล์ 74.99 หมายถึง มีจิตวิญญาณความเป็นครูมืออาชีพ อยู่ในระดับค่อนข้างสูง

เปอร์เซ็นต์ไทล์ 25.00 – เปอร์เซ็นต์ไทล์ 49.99 หมายถึง มีจิตวิญญาณความเป็นครูมืออาชีพอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ

น้อยกว่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ 25.00 หมายถึง มีจิตวิญญาณความเป็นครูมืออาชีพอยู่ในระดับต่ำ

อภิปรายผล (Discussions)

1. เพื่อพัฒนาองค์ประกอบจิตวิญญาณความเป็นครูมืออาชีพ

รักและศรัทธาในอาชีพครู

องค์ประกอบด้านแก่นของจิตวิญญาณความเป็นครู ซึ่งเป็นคุณลักษณะทางจิตหรือเป็นคุณลักษณะต้น ทางที่เกิดก่อนและมีผลกับการปฏิบัติตนอยู่บนวิถีแห่งความเป็นครูที่มีจิตวิญญาณความเป็นครู ได้แก่ องค์ประกอบรักและศรัทธาในอาชีพครู มีเป้าหมายในการทำงานเพื่อนักเรียน เข้าใจคนอื่น ศรัทธาส่งที่อยู่เหนือธรรมชาติเห็นคุณค่าของจิตใจมากกว่าวัตถุ และรู้จักและเข้าใจตนเอง โดยเฉพาะองค์ประกอบรักและศรัทธาในอาชีพครูสามารถ อธิบายความแปรปรวนได้มากที่สุด ทั้งนี้เพราะถ้านักศึกษาที่จะมาเรียนครูมาด้วยใจรักและศรัทธาในอาชีพครูตั้งแต่ ก่อนเข้ามาเรียนจะมีความมุ่งมั่นและตั้งใจที่จะพัฒนาศิษย์อันเป็นเป้าหมายหลักของทำงานเพื่อนักเรียนเป็นสำคัญ ซึ่งการมีเป้าหมายในการทำงานเพื่อนักเรียนเป็นการตระหนักรู้ในความเป็นครูของตนเองสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Lawthong and Visessuvanapoom (2010); Nosu and Wisalaporn (2014) ที่พบว่าความรักและศรัทธาในอาชีพครูเป็นองค์ประกอบของครูที่มีจิตวิญญาณความเป็นครู และ Yolao et al., (2010) พบว่า แก่นของจิตวิญญาณความเป็นครูในด้านการมีอุดมการณ์และมีเป้าหมายในชีวิตเป็นองค์ประกอบของจิตวิญญาณความเป็นครู

แบบอย่างการเรียนรู้

องค์ประกอบแบบอย่างการเรียนรู้ เป็นแบบอย่างที่ดี ก้าวทันและใช้เทคโนโลยีและพัฒนาตนเอง ซึ่งการจัดกระบวนการเรียนรู้เป็นการอธิบายจิตวิญญาณความเป็นครูได้มาก สอดคล้องกับองค์ประกอบการปฏิบัติการสอนของ Nosu and Wisalaporn (2014) และการถ่ายทอดความรู้ของ Sungaksa (2011) ทั้งนี้เพราะครูที่ดีต้องมีศาสตร์และศิลป์ในการจัดการเรียนรู้ และที่สำคัญที่สุด คือ ต้องจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข งานของครูจึงต้องเกี่ยวข้องกับวิชาการตลอดเวลาจึงต้องหมั่นศึกษาหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง การพัฒนาตนเองจึงเป็นองค์ประกอบหนึ่งของจิตวิญญาณความเป็นครู สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Nosu and Wisalaporn (2014); Charoensuk (as cited in Chalaktong, 2016) และ Chantrarachai et al. (2008) ผลการวิจัยดังกล่าวเป็นไปตามข้อเสนอในการยกระดับคุณภาพครูในศตวรรษที่ 21 ประเด็นหนึ่งว่า ครูต้องใฝ่รู้และแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง (Office of Promoting Learning Organization and Youth Quality, 2014) เพราะในศตวรรษที่ 21 เป็นยุคแห่งเทคโนโลยีจึงทำให้วิถีเรียนและสื่อการสอนเปลี่ยนแปลงไป ครูจะใช้วิธีสอนแบบเดิมโดยการถ่ายทอดความรู้ความจำจากครูไปสู่ผู้เรียนแบบที่เคยทำมาในอดีตไม่ได้ การเรียนรู้ของผู้เรียนเกิดได้ทุกที่ทุกเวลาและไร้ขอบเขตจำกัด ครูจึงต้องก้าวทันและใช้เทคโนโลยีรวมทั้งพัฒนาความรู้ด้านเทคโนโลยีเพิ่มเติมเพื่อ นำความรู้ที่ได้ไปใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ออกแบบ สร้างสรรค์กิจกรรมการเรียนรู้หรือจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อ ต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง พร้อมทั้งนำความรู้ด้านเทคโนโลยี มาใช้ในการปฏิบัติงานอื่น ๆ อีกด้วย การก้าวทันและใช้เทคโนโลยีจึงเป็นองค์ประกอบหนึ่งของจิตวิญญาณความเป็นครู

แบบอย่างครูดี

แบบอย่าง คือ ตัวอย่างที่จะอ้างเป็นบรรทัดฐานได้ (Royal Society of Thailand, 2003) การปลูกฝังให้ครูเป็นแบบอย่างที่ดี คือ การให้ครูประพฤติตนเป็นตัวอย่างที่ดีทั้งทางกาย วาจาและจิตใจ ระมัดระวังในการกระทำ และการพูดของตนอยู่เสมอ ไม่พูดจาก้าวร้าว หยาบคาย ไม่โกรธง่าย กระทำตนให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมประเพณี ที่ดีงาม มีกิริยามารยาท และการแต่งกายสุภาพ เรียบร้อย เหมาะสมกับกาลเทศะเพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินตนของผู้เรียน การเป็นแบบอย่างที่ดีของครูเป็นสิ่งสำคัญเพราะหากครูสามารถปฏิบัติหน้าที่ของตน และมีจรรยาบรรณอย่างเคร่งครัดแล้วเด็กก็จะนำไปเป็นแบบอย่างยึดถือเป็นแนวปฏิบัติ เด็กก็จะโตเป็นผู้ใหญ่ที่มี คุณภาพและเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติต่อไป ดังผลการวิจัยของ Kaensan et al. (as cited in Chalaktong, 2016; Janesawang, 2011) พบว่า การวางตัวเป็นแบบอย่างที่ดี เป็นองค์ประกอบหนึ่งของครูที่มีจิตวิญญาณความเป็นครู ซึ่งตรงกับข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพและ จรรยาบรรณของวิชาชีพครู

พ.ศ. 2556 ในหมวด 3 จรรยาบรรณต่อผู้รับบริการในข้อที่ 11 ที่ว่าผู้ประกอบอาชีพทางการศึกษาต้องปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งกาย วาจา และจิตใจ ทั้งนี้เพราะครูต้องเป็นแบบอย่างของผู้เรียน จึงอยู่ในสายตาของผู้เรียนตลอดเวลา ผู้เรียนจะเฝ้ามองการประพฤติปฏิบัติตนของครูและจะนำไปเป็นแบบอย่าง มองว่าสิ่งที่ครูประพฤติปฏิบัติทั้งทางด้านการแต่งกาย การพูดจา และการปฏิบัติตนเป็นสิ่งที่ถูกต้องดีงาม ในขณะเดียวกัน ผู้ปกครองและชุมชนก็คาดหวังให้ครูเป็นแบบอย่างที่ดีของ ผู้เรียนและลูกหลานของตนเองได้

การอาทรศิษย์

การอาทรศิษย์ ยังสอดคล้องกับองค์ประกอบหนึ่งของสุขภาวะทางจิตวิญญาณที่ศึกษาโดย Hungelmann et al. (1996) ซึ่งองค์ประกอบที่สอดคล้อง ได้แก่ การเห็นความสำคัญของชีวิตและการยอมรับผู้อื่น แต่ไม่พบว่าองค์ประกอบในด้านอื่นของสุขภาวะทางจิตวิญญาณ ที่มีความสอดคล้องกับองค์ประกอบของจิตวิญญาณความเป็นครู แต่อย่างไรก็ตามองค์ประกอบของจิตวิญญาณความเป็นครูทั้ง 4 องค์ประกอบ ที่ได้จากงานวิจัยนี้ มีความหมายรวมถึงการเข้าใจอย่างถ่องแท้ในเป้าหมายของอาชีพครู และปฏิบัติตามจรรยาบรรณของอาชีพ ดังนั้นจิตวิญญาณความเป็นครูและจิตวิญญาณในด้านอื่น จึงน่าจะมีความสัมพันธ์กันแต่อยู่กันคนละบริบท เพราะจิตวิญญาณ คือ การรู้จัก เข้าใจ และตระหนักในสิ่งนั้น รวมถึงการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของสิ่งนั้น (Dierendonck, 2005; Gomez & Fisher, 2003; 2005; Hungelmann et al., 1996) และจิตวิญญาณความเป็นครูเกี่ยวข้องกับการเข้าใจ ตระหนักและเห็นความสำคัญของอาชีพครู จึงนำไปสู่การปฏิบัติงานในวิชาชีพครู อันได้แก่ การปรารถนาดีต่อผู้อื่น การพัฒนาศักยภาพของผู้อื่น และการพัฒนานตนเองเพื่อให้สามารถประกอบอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ และองค์ประกอบของจิตวิญญาณที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ จึงมีความใกล้เคียงกับจรรยาบรรณความเป็นครู ที่เป็นสิ่งที่ควรยึดถือปฏิบัติกันในผู้ประกอบอาชีพ

2. การพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครูมีอาชีพ ซึ่งมีประเด็นที่น่าสนใจในการอภิปราย ดังนี้

2.1 ความตรงตามเนื้อหาของแบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครูมีอาชีพ พบว่าแบบวัดมีระดับความตรงตามเนื้อหาอยู่ในระดับผ่านเกณฑ์ คือมีค่า IOC ที่ได้จากการคำนวณผลการประเมินความสอดคล้องของข้อคำถามและตัวชี้วัดจากผู้เชี่ยวชาญอยู่ในช่วง 0.60 -1.00 แสดงว่าแบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครูมีอาชีพสามารถเป็นตัวแทนของมวลเนื้อหาในการวัดระดับจิตวิญญาณความเป็นครูมีอาชีพได้เมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ค่า IOC ต้องมีค่ามากกว่า 0.50 ของ Kanjanawasi (2013)

2.2 จากการวิเคราะห์ความตรงเชิงโครงสร้างของโมเดลการวัดจิตวิญญาณความเป็นครูมีอาชีพ พบว่า โมเดลการวัดจิตวิญญาณความเป็นครูมีอาชีพมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เนื่องจากการกำหนดองค์ประกอบเพื่อนำมาเขียนเป็นข้อคำถามในการวัดจิตวิญญาณความเป็นครูมีอาชีพนั้น ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอธิบายจิตวิญญาณความเป็นครูมีอาชีพ ทำการรวบรวมและสังเคราะห์องค์ประกอบขึ้นมาใหม่ โดยกำหนดให้มี 4 องค์ประกอบ โดยการที่มีองค์ประกอบที่ 1 ความรักและศรัทธาในอาชีพครู – สิ่งที่ทำด้วยความสุข ความเต็มใจ รับผิดชอบ ในหน้าที่หรือต่อบทบาทที่ต้องรับผิดชอบ มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพครู มีใจรักความเป็นครู มีความมุ่งมั่นที่จะแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น รักความก้าวหน้า และมีความภาคภูมิใจ ขยันหมั่นเพียรในการทำงานตามบทบาทหน้าที่ สอดคล้องกับแนวคิดของ Savagpun (2018); Khothawee (2014); Tongpetchdaesho (2015); Lawthong and Visessuvanapoom (2010); Chotikpanich (2007) และ Akkaraboworn (2002) ด้วยองค์ประกอบที่ 2 แบบอย่างการเรียนรู้ - ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ให้ตามบรรลุมเป้าหมาย โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและเน้นที่กระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนให้มีทักษะ ความรู้ ความสามารถ ส่งเสริมให้นักเรียนได้ริเริ่มศึกษาตามความถนัดหรือความสนใจ สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง และสามารถสร้างนวัตกรรมได้ สามารถเลือกเทคนิควิธีที่น่าสนใจมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การให้ผลสะท้อนกลับเชิงบวกแก่นักเรียนเกี่ยวกับผลงานหรือชิ้นงานที่นักเรียนสร้างขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ Yamnoon (2015); Phanich (2012); Sinlarat (2016);

Voogt and Roblin (2012) และ Koh et al. (2015) องค์ประกอบที่ 3 แบบอย่างครูดี - การปฏิบัติตนที่เหมาะสมกับความเป็นครู ทั้งด้านส่วนตัว และครอบครัวตามหลักจรรยาบรรณวิชาชีพครู มีคุณธรรมจริยธรรมเชื่อมั่นในการประกอบคุณความดี และละอายต่อบาป ไม่ชักนำนักเรียนไปในทางที่เสื่อมเสีย มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีของชาติ เป็นที่ยอมรับของนักเรียน เพื่อนครู และชุมชน สอดคล้องกับแนวคิดของ Office of the Teacher Civil Service and Educational Personnel Commission (2005); Thephassadin Na Ayutthaya (2010); Peanchorb (1999); Jiranarong (2015); Daengthamai (2005); Plaiwet, (2006); Suntornsaratoon (2010); Wiset (2015) และ Kongmuang (2013) และองค์ประกอบที่ 4 การอาทรศิษย์ - ครูมีความรู้ลึกที่ติดๆ กับศิษย์ พร้อมช่วยเหลือให้ศิษย์ได้มีความเจริญก้าวหน้าอย่างเต็มตามศักยภาพในทุกๆ ด้าน เป็นครูถือได้ว่า ศิษย์ คือ ตัวแทนของครูด้วย หรืออาจจะเปรียบเทียบกับว่าศิษย์คือกระจกเงา สอดคล้องกับแนวคิดของ Savagpun (2018); Tongpetchdaesho (2015); Thammatrakul (2012); Lawthong and Visessuvanapoom (2010) และ Akkaraboworn (2002)

3. เพื่อสร้างเกณฑ์การแปลความหมายคะแนนที่ได้จากแบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครูมืออาชีพ

จากการศึกษาครั้งนี้ได้สร้างเกณฑ์การแปลความหมายของคะแนน โดยนำหลักการของการสร้างเกณฑ์ปกติมาใช้ แปลผลคะแนนเพื่อเปรียบเทียบจิตวิญญาณความเป็นครูมืออาชีพโดยหาในรูปคะแนนที่ปกติ (normalized T-score) ซึ่งเกณฑ์การแปลความหมายคะแนนที่ได้จากแบบวัดที่สร้างขึ้นครั้งนี้เหมาะที่จะใช้กับครูได้ทั่วประเทศไทย เนื่องจากตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองใช้เครื่องมือครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สุ่มครูมาจาก 4 ภาค คือ ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ ดังนั้นเกณฑ์การแปลความหมายคะแนนที่ได้จากแบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครูมืออาชีพในงานวิจัยครั้งนี้ จึงสามารถนำไปใช้แปลความหมายคะแนนของครูทั่วประเทศได้

ข้อเสนอแนะ (Recommendations)

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ทำให้ผู้บริหารสามารถกำหนดนโยบายเพื่อยกระดับครูให้มีความเป็นมืออาชีพ หรือเพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดมาตรฐานวิชาชีพครูที่มีความสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง

1.2 ครูมีแนวทางในการพัฒนาตนเองสู่ความเป็นครูมืออาชีพ เป็นผู้ในการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ โดยครูสามารถประเมินตนเองเปรียบเทียบกับโมเดลการวัดจิตวิญญาณความเป็นครูมืออาชีพได้ว่า ครูมีความต้องการจำเป็นที่จะพัฒนาตนเองในด้านใดบ้าง เพื่อให้ครูสามารถพัฒนาตนเองสู่ความเป็นครูมืออาชีพได้อย่างแท้จริง

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิเคราะห์กลุ่มพหุ (multiple groups) เพื่อเปรียบเทียบกลุ่มตัวอย่างว่า มีค่าพารามิเตอร์ในโมเดลเหมือนกันหรือแตกต่างกัน เช่น ตัวอย่างที่เป็นครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (สพฐ.) กับครูสังกัดคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน หรือครูที่มีประสบการณ์ทำงานไม่เกิน 10 ปี กับ ครูที่มีประสบการณ์ทำงานมากกว่า 10 ปีขึ้นไป

2.2 ควรมีการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อจิตวิญญาณความเป็นครูมืออาชีพ

2.3 ควรมีการทำวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาครูให้มีความเป็นครูมืออาชีพ

กิตติกรรมประกาศ (Acknowledgements)

งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากงบประมาณรายได้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ประจำปีงบประมาณ

References

- Akkaraboworn, T., (2002). *Being a Thai teacher* (2nd ed). Bangkok: Gor Pholphim (1991).
- Bentler, P. M., & Bonett, D. G. (1980). Significance tests and goodness of fit in the analysis of covariance structures. *Psychological Bulletin*, 88(3), 588-606.
- Chalaktong, W. (2016). The spirituality of teachers: a key characteristic of professional teachers. *Nakhon Phanom University Journal*, 16(2), 123-128.
- Chantrarachai, P., Chaikit, M., Wata, C., & Meechaeg, S. (2008). A causal relationship model of professionalization of teachers in the basic education school. *Journal of Education Naresuan University*, 10(Special Issue), 17-40.
- Chotikpanich, R. (2007). *Morality and Ethnic in Teacher Professional*. Bangkok: Ramkhamhaeng University.
- Clark-Carter, D. (2005). *Catalogue of parametric tests*. Encyclopedia of statistics in behavioral science.
- Daengthamai, S., (2005). *The trend of teacher ethics required in the next decade* (Master thesis). Bangkok: Silpakorn University.
- Dierendonck, D. V. (2005). The construct validity of Ryff's Scales of Psychological Well-being and its extension with spiritual well-being. *Personality and Individual Differences*, 36, 629-643.
- Gomez, R., & Fisher, J. W. (2003). Domains of spiritual well-being and development and validation of the Spritual Well-Being Questionnaire. *Personality and Individual Differences*, 35, 1975-1991.
- Gomez, R., & Fisher, J. W. (2005). The spiritual well-being questionnaire: testing for model applicability, measurement and structural equivalencies, and latent mean differences across gender. *Personality and Individual Differences*, 39, 1383-1393.
- Grant, S. A. (2019). *The roles of teacher self-efficacy and spirituality in classroom practices* (Doctoral dissertation). Macon, GA: Mercer University.
- Hair, J. F. (2010). *Multivariate Data Analysis*. New Jersey: Pearson Education.
- Janesawang, T. (2011). *Teacher spirituality experience: A phenomenological study* (Doctoral dissertation). Bangkok: Srinakarinwirot University.
- Jiranarong, S. (2015). *Professional classroom teacher*. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Jöreskog, K. G., & Sörbom, D. (1993). *LISREL 8: Structural equation modeling with the SIMPLIS command language*. Scientific Software International.
- Kanjanawasi, S., (2013). *Classical Test Theory*. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Khothawee, S. (2014). *The development of instructional model with contemplative education approach to enhance teacher spirituality for Rajabhat University student teacher*. Doctoral Degree Dissertation. Phitsanulok: Naresuan University.
- Koh, J. H. L., Chai, C. S., & Lim, W. Y. (2015). *Creating and learning through design: teacher professional development for 21st century learning*.

- Kongmuang, T., (2013). *Analysis of ethical model elements for teacher of Office of Non-Formal and Informal Education* (Master thesis). Ubon Ratchathani: Ubon Ratchathani University.
- Lawthong, N., & Visessuvanapoom, P. (2010). Development of the teacher spirituality scale. *Journal of Research Methodology*, 23(1), 25-54.
- Nosu, K., & Wisalaporn, S. (2014). Factors and indicators of teachers' spirit of the primary education area office in the Upper-Northern Provinces. *Kasalongkham Research Journal Chiangrai Rajabhat University*, 8(1), 53-65.
- Office of Promoting Learning Organization and Youth Quality. (2014). *Upgrading Thai Teachers in 21st Century*. Bangkok: Sahamitra Printing & Publishing.
- Office of the Teacher Civil Service and Educational Personnel Commission. (2005). *Intensive strategies and methods for getting ready and development*. Bangkok: Ministry of Education.
- Paulo, R. M., Albuquerque, P. B., & Bull, R. (2016). The enhanced cognitive interview: expressions of uncertainty, motivation and its relation with report accuracy. *Psychology, Crime & Law*, 22(4), 366-381.
- Peanchorb, S. (1999). Good teachers. *Journal of Teacher's Professional Development*, 23.
- Phanich, W., (2012). *Learning methodology for the 21st century students*. Bangkok: Sodsri Saritwong Foundation.
- Photiwat, K., (2011). *Teacher Professional: The new hop*. Retrieved April 1, 2023, from www.thailis.or.th/tdc/browse
- Plaiwet, A., (2006). *An analysis of ethical model elements for teachers* (Master thesis). Chonburi: Burapha University.
- Royal Society of Thailand. (2003). *Royal Institute Dictionary B.E.2542*. Bangkok: Nanmeebooks Publication.
- Saris, W. E., Satorra, A., & van der Veld, W. M. (2009). Testing Structural Equation Models or Detection of Misspecifications? *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal*, 16(4), 561-582.
- Savagpun, P., (2018). *Being a teacher*. Retrieved December 21, 2022, from http://office.nu.ac.th/edu_teach/ASS/Download/vchk-ความเป็นครู..pdf
- Sinlarat, P., (2016). *Creative Thinking: How to teach and create*: Bangkok: College of Education Science, Dhurakij Pundit University.
- Suebwonglee, C., (2011). Development of a Nursing Caring Behavior Assessment Instrument using the Cognitive Interview Technique. *Journal of Multidisciplinary in Social Sciences*, 7(2), 127-142.
- Sungraksa, N. (2011). Synthesis study of mental and spiritual development holistic of knowledge from storytelling about success among teachers and students all teachers and students are in ed. systems development of youth through wisdom consciousness. *Silpakorn Educational Research Journal*, 2(2), 21-34.
- Suntornsaratoon, S., (2010). *A moral and ethical development model for teachers in special purposed basic education institutions* (Doctoral dissertation). Bangkok: Chulalongkorn University.

- Thammatrakul, S., (2012). *The study of new-era teacher characteristics*. Phetchabun: Phetchabun Rajabhat University.
- Thephassadin Na Ayutthaya, W. (2010). Graduate development methodology. *EAU Heritage Journal Science and Technology*, 3(1), 1-9.
- Tongpetchdaesho, P. (2015). *Teacher Spirituality and Career Advancement Predicting Job Involvement of Teachers*. Master of Art Dissertation. Bangkok: King Mongkut's University of Technology North Bangkok.
- Voogt, J., & Roblin, N. P. (2012). A comparative analysis of international frameworks for 21st century competences: Implications for national curriculum policies. *Journal of Curriculum Studies*, 44(3), 299-321.
- Wanichbancha, K. (2001). *Multi-variable analysis*. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Wiset, A., (2015). Development of merit and ethnics for teachers of Physical Education. *Journal of Health, Physical Education and Recreation*, 41(1), 140-160.
- Yamnoon, S. (2015). *From policy to 15-year higher educational plan B.E. 2560-2574*. Retrieved from http://www.stou.ac.th/Offices/Opr/planning/pl_main_v2.1/roadmap20/Document/07.pdf
- Yolao, et al. (2010). *Giving Definitions and Index, Evaluation and Instruments of Spirituality of Educational Personnel*. Bangkok: Sodsri Saridwongso Foundation.